

Innst. 185 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:18 S (2016–2017)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Freddy de Ruiten og Tove Karoline Knutsen om gradvis innføring av tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert og begrunnet som et folkehelseiltak

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan man gradvis kan innføre tilbud om et enkelt skolemåltid for alle alderstrinn, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og begrunnet som et folkehelseiltak. Det må pekes på ulike alternativer for finansiering, organisering og innretning av skolemåltidet.
2. Stortinget ber regjeringen igangsette et prøveprosjekt med 50 kommuner som selv ønsker å prøve ut ulike former for skolemåltid, fortrinnsvis organisert som et spleiselag mellom stat og kommuner.»

Å sørge for at barn spiser sunn mat i løpet av skoledagen er etter forslagsstillernes mening noe av det mest effektive man kan gjøre for norsk folkehelse. Feilernæring, overvekt og livsstilssykdommer er økende blant norske barn og unge – helseproblemer som mange av de unge vil bære med seg resten av livet. Det gir redusert livskvalitet for dem, og det krever mye ressurser av samfunnet.

Forslagsstillerne mener at en skolematordning som favner alle norske barn, vil ha stor samfunnsmessig nytte. Mange skoler har innført dette allerede – et enkelt måltid – gjerne brødmat – som tilbys elevene i løpet av skoledagen, i skolens egen regi eller i samarbeid med andre. Det må være stor grad av frihet for kommunene og skolene til å innrette et tilbud om skolemat på en måte som passer den enkelte skole. Om det skal skje før eller i løpet av skoledagen må også være opp til den enkelte skole eller skoleeier. Det kan være ulike behov, og forholdene kjennes best lokalt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen og Line Kysnes Vennesland, fra Høyre, Kristin Ørmen Johnsen, Elisabeth Røbekk Nørve, Sveinung Stensland og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud, lederen Kari Kjønås Kjos og Morten Wold, fra Kristelig Folkeparti, Olaug V. Bollestad, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, og fra Venstre, Ketil Kjenseth, viser til at Stortinget ved behandlingen av folkehelsemeldingen, jf. Innst. 380 S (2014–2015), sluttet seg til Norges forpliktelse til Verdens helseorganisasjons mål om å redusere for tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer (NCD) som hjerte- og karsykdommer, diabetes, kols og kreft med 25 prosent innen 2025. Blant de globale målene er å stoppe økningen i diabetes og overvekt, 10 prosent reduksjon av forekomst av utilstrekkelig fysisk aktivitet, 25 prosent reduksjon av forekomst

av forhøyet blodtrykk og 30 prosent reduksjon i gjennomsnittlig inntak av salt eller natrium. Komiteen viser til at de nevnte målene kan påvirkes gjennom tidlig innsats knyttet til kosthold og fysisk aktivitet i skolen. Komiteen har merket seg at mange land har godt utbygde systemer for kosthold og måltider i skolen. I Sverige og Finland har alle elever i grunnskolen lovfestet rett til et gratis skolemåltid daglig. I Norge har det også i perioder vært bedre utbygde systemer for skolemåltider enn det vi har i dag.

Komiteen deler forslagsstillernes bekymring over at om lag 10 prosent av sjetteklassingene i Norge og om lag 25 prosent av elevene på videregående ikke spiser frokost (Hemil 2016), og at cirka 10 prosent av barn mellom 8 og 11 år ikke har med seg mat på skolen (Ipsos MMI 2013). I representantforslaget oppgis det at blant norske 8-åringer har 17 prosent av jentene og 13 prosent av guttene overvekt (inkludert fedme på henholdsvis 3 og 2,3 prosent). Det er ikke lenger en økning i tallene for overvekt hos de yngste, noe som må sies å være en gledelig utvikling. 23 prosent av norske 17-åringer har overvekt (inkludert fedme) (Barnehelserapporten, Folkehelseinstituttet 2016).

Komiteen viser til at det i folkehelsemeldingen ble slått fast at det skal bli enklere å velge sunt, og at hensynet til liv og helse i større grad skal være et premiss for samfunnsutviklingen. Komiteen understreker at målsettingen selvsagt også gjelder i barn og unges oppvekst, og at skolen er en svært viktig arena i den forbindelse.

Komiteen deler forslagsstillernes syn på at det å sørge for at barn spiser sunn mat i løpet av skoledagen er noe av det mest effektive man kan gjøre for norsk folkehelse. Dette understrekes også av statsrådens svarbrev til komiteen 20. desember 2016, der han skriver at det er bred enighet om at mat og måltider i skolen har stor betydning for elevenes kosthold og matvaner, og dermed for elevenes helse og trivsel. Helse- og omsorgsministeren skriver videre at velorganiserte måltider og gode måltidsopplevelser betyr mye for trivsel og kan bidra til et godt læringsmiljø. Skoleeier og skolen må derfor legge til rette for gode rammer rundt skolemåltidet i tråd med Helsedirektoratets nasjonale faglige retningslinje for skolemåltidet.

Komiteen mener det er svært positivt at det er tatt flere lokale initiativ, og at flere skoler har startet opp ulike former for måltider i skolen, slik statsråden også oppgir i sitt svarbrev. Komiteen mener det må etterstrebes å finne ordninger som kan støtte opp om gode initiativ for tiltak for et sunt kosthold i skolen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti,

Senterpartiet og Venstre, mener dette blant annet kan være støtte til investeringer i forbindelse med ombygginger eller etablering av skolekjøkken, kantine, spiseområde eller lignende.

Komiteen understreker at når fellesskapet bidrar til tidlig etablering av sunne levevaner, gir det en god start på tvers av bakgrunn og familietilhørighet. Komiteen mener derfor skolen som fellesarena der alle barn og unge møtes, er en svært viktig arena for forebyggende og helsefremmende folkehelseiltak.

Komiteen deler forslagsstillernes bekymring for de sosiale ulikhetene i helse. Komiteen viser til at Folkehelseinstituttet 26. oktober 2016 oppdaterte folkehelse rapporten om sosiale ulikheter i helse og konstaterte at det er store sosiale helseforskjeller i Norge. Folkehelseinstituttet skriver:

«Det er større sosiale helseforskjeller i Norge enn i mange andre europeiske land. Kvinner og menn med lengst utdanning lever seks til sju år lengre og har bedre helse enn de med kortest utdanning. Forskjellene viser seg også som forskjeller mellom kommuner og bydelene.»

Komiteen merker seg at Folkehelseinstituttets uttalelse underbygger at inntekt, utdanning og bosted i stor grad påvirker helsen, med store forskjeller i sykdom og levealder. Folkehelseinstituttet oppgir i samme kapittel av folkehelse rapporten at innad i Oslo er levealdersforskjellen nesten ni år mellom bydelene.

Forslagsstillerne viser til at det er kjent at universelle tiltak – satsinger som retter seg mot hele befolkningen – virker best for å utjevne forskjeller i helse (Sosial ulikhet i helse, HIOA, 2014). Komiteen deler forslagsstillernes syn på at fellesskapet må jobbe for å motvirke forskjellene. Komiteen mener også at tilrettelegging for godt kosthold og matvaner, helse og trivsel, har stor betydning for alle elever i skolen, uavhengig av bakgrunn. Forslagsstillerne viser til at det er dokumentert at sunn mat øker konsentrasjonen og gir et godt utgangspunkt for læring. Komiteen deler denne forståelsen og oppfatningen av at måltidets sosiale funksjon er viktig for det psykososiale miljøet i skolen. Komiteen merker seg at Landsgruppen av helsesøstre, Norsk Sykepleierforbund (LaH NSF) støtter representantforslaget og skriver i sitt innspill til komiteen:

«Med økende sosial ulikhet er det viktig å satse på brede, universelle tiltak som retter seg mot alle elevene, ikke kun særlig sårbare grupper. Et felles skolemåltid vil være et godt helsefremmende og forebyggende tiltak som vil favne hele barnebefolkningen i Norge.»

Forslagsstillerne mener at en skolematordning som favner alle norske barn, vil ha stor samfunnsmessig nytte. Komiteen deler forslagsstillernes syn på at det må være stor grad av frihet for kommunene og skolene til å innrette et tilbud om skolemat på en måte som passer den enkelte skole. Komiteen er også enig i at det kan være ulike behov, og at forholdene kjennes best lokalt.

Komiteen har merket seg at bevilgningene til abonnementsordning for skolefrukt er redusert på grunn av lav oppslutning. Formålet med ordningen har vært å stimulere til gode kost- og måltidsvaner generelt og økt inntak av frukt og grønnsaker spesielt hos skoleelever. Komiteen viser til at andelen som daglig spiste frukt og grønt gikk ned etter at ordningen ble endret fra å være gratis til å bli en abonnementsordning. I representantforslaget oppgis det tall for 2014 som viser at en tredjedel av gutter i sjettede klasse rapporterte at de spiser frukt sjeldnere enn fem ganger i uken. To tredjedeler av guttene i første klasse på videregående skole gjør det samme. Komiteen mener det er viktig å finne ordninger som gir en betydelig økning av andelen skoleelever som daglig spiser frukt og grønt, da Helsedirektoratets nasjonale kostholdsrad er helt klare på at daglig inntak av frukt og grønt hører hjemme i et sunt og variert kosthold.

Komiteen viser til at forslagsstillerne foreslår at regjeringen skal fremme forslag om hvordan man gradvis kan innføre tilbud om et enkelt skolemåltid for alle alderstrinn, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og begrunnet som et folkehelseiltak. Forslagsstillerne oppgir at det må pekes på ulike alternativer for finansiering, organisering og innretning av skolemåltidet. I det andre forslaget foreslås det å igangsette et prøveprosjekt med 50 kommuner som selv ønsker å prøve ut ulike former for skolemåltid, fortrinnsvis organisert som et spleiselag mellom stat og kommune.

Komiteen viser til at helse- og omsorgsministeren i sitt svarbrev til komiteen skriver at det i praksis er mange kommuner som allerede er i gang med enten å prøve ut eller har etablert ulike former for skolemåltid. Og videre:

«Det er derfor ikke trolig at forslag 2 i representantforslaget vil kunne gi staten eller kommunene ny kunnskap. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet har allerede som oppgave å innhente kunnskap og erfaringer fra kommuner som har etablert ulike former for skolemåltid og gjøre disse erfaringene tilgjengelige for andre kommuner. Representantene påpeker særlig utfordringene med hensyn til sosial ulikhet. Jeg er enig i at det å legge til rette for gode måltid i løpe av skoledagen er viktig. Staten bidrar ovenfor kommunene på en rekke områder allerede i dag for at kommunene som skoleeier skal kunne gjøre det på en god måte. Representantforslagets forslag 1 handler om staten skal ta et direkte ansvar for å delfinansiere et måltid i løpet av skole-

dagen. I vurderingen av hvilke tiltak det er nødvendig at staten bidrar med midler til for å utjevne sosiale helseforskjeller er jeg tvilende til at dette er det mest effektfulle virkemiddelet. Det er et område der den enkelte kommune har store muligheter allerede til å gjennomføre anbefalte tiltak og legge til rette for gode måltid gjennom skoledagen.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er opptatt av at barn og unge skal gjøre sunne og gode kostholdsvalg både i hjemme-, skole- og fritidssituasjoner. Disse medlemmer peker på at Helsedirektoratets nasjonale retningslinjer for skolemåltidet, som ble revidert og lansert høsten 2015, er tilpasset de ulike alderstrinn og gir samtidig praktiske råd til skolene om hvordan man kan forholde seg til spørsmål knyttet til elevenes skolemåltider.

Disse medlemmer understreker at de nevnte retningslinjer tar utgangspunkt i at elevene medbringer egen matpakke, og at skolene har ordninger som gir tilgang til ordninger med melk og frukt som mange skoler har gode erfaringer med.

Disse medlemmer viser til at abonnementsordningen for skolefrukt er et tilbud til alle grunnskoler som driftes av Opplysningskontoret for frukt og grønt gjennom bevilgninger over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Disse medlemmer er kjent med at hver frukt subsidieres med 1,50 kroner, og at noen kommuner benytter skolefruktordningen til å tilby elevene gratis frukt, noe som bidro til at 17 000 elever fikk gratis frukt høsten 2016.

Disse medlemmer peker på at tradisjonen for å medbringe egen matpakke i skolen er svært utbredt og solid i Norge, og viser i den forbindelse til Helsedirektoratets kartlegging av måltider i skolen i 2013. Denne kartleggingen viste at 98 prosent av elevene på 1.–4. trinn og 95 prosent av elevene på 5.–7. trinn medbringer egen matpakke. På ungdomsskolen (8.–10. trinn) hadde 71 prosent med egen matpakke, men disse medlemmer understreker at kartleggingen viser at 80 prosent av landets ungdomsskoler har kantine eller matbod, samt at det også ved 15 prosent av ungdomsskolene og 8 prosent av de kombinerte skolene er tilbud om frokostservering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2014–2015) Mestring og muligheter) som tydeliggjør betydningen av skolemåltidet for helse, trivsel og læring, og skolens og sentrale myndigheters ansvar for å støtte opp om elevene og skolene på dette området, noe som også er i tråd med folkehelseloven.

Flertallet peker også på at siden det ser ut til å skje en endring i overgang fra barne- til ungdomsskole, er det viktig at man fortsatt stimulerer ungdomsskolene til å lage gode matordninger, enten det dreier

seg om abonnementsordning for frukt eller via tilbud om kantine eller matboder, med fokus på mer fristende og sunn mat til elevene.

Flertallet viser også til at en ny handlingsplan om kosthold skal legges frem i mars 2017, samt at utkastet til ny rammeplan for barnehager, som nå er på høring, også legger vekt på måltidet i større grad enn før.

Flertallet peker også på viktigheten av daglig fysisk aktivitet i skolen, noe regjeringen legger til rette for at skolene kan sikre, kombinert med et sunt og godt kosthold.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at gevinsten for folkehelse og den enkelte ved riktig ernæring er godt dokumentert. Et sunt og godt kosthold og gode rammer rundt skolemåltidet gir også bedre læring for elevene og bidrar til å oppfylle skolens allmenndannende oppdrag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan man gradvis kan innføre tilbud om et enkelt skolemåltid for alle alderstrinn, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og begrunnet som et folkehelseiltak. Det må pekes på ulike alternativer for finansiering, organisering og innretning av skolemåltidet.»

«Stortinget ber regjeringen igangsette et prosjekt med 50 kommuner som selv ønsker å prøve ut ulike former for skolemåltid, fortrinnsvis organisert som et samarbeid mellom stat og kommune.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett og Innst. 11 S (2016–2017) og forslaget om å innføre skolemåltid på ett trinn fra høsten 2018. Dette medlem mener den gradvise innfasingen av et skolemåltid kan skje raskere dersom en fullfinansierer innføringen på ett trinn.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å innføre et fullfinansiert skolemåltid i ett klassetrinn i ungdomsskolen ved skolestart 2018.»

Dette medlem viser til den vedtatte NCD-strategien om forebygging, diagnostisering, behandling og rehabilitering av fire ikke-smittsomme folke-

sykdommer: hjerte- og karsykdommer, diabetes, KOLS og kreft. I strategien er det nedfelt klare delmål for arbeidet med den overordnede målsettingen om 25 prosent reduksjon i ikke-smittsomme sykdommer innen 2025. Man skal øke andelen i befolkningen som kjenner og følger de nasjonale kostrådene. Man skal opprettholde den høye kjennskapen til Nøkkelhullmerket og øke andelen i befolkningen som vet hva merket står for. Man skal gjøre det enklere for alle grupper i befolkningen å velge sunne matvarer. Man skal redusere saltinntaket i befolkningen, og man skal bidra til at barn og unge etablerer gode kostholdsvaner. Det foreslås konkret i strategien å utvide ordningen med gratis frukt og grønt til alle elever i grunnskolen, og legge til rette for sunne måltider i barnehager og skoler. Dette medlem mener det haster med å konkretisere og gjennomføre tiltak som bidrar til at NCD-strategien blir gjennomført og virker. Dette medlem viser til at Senterpartiet vil gjøre skolen til forebyggingsarena. Senterpartiet vil innføre én times fysisk aktivitet hver dag, styrke svømmeundervisningen, ha satsing på friske skolebygg og gode utearealer, trygge skoleveier, gjeninnføre ordningen med gratis frukt og grønt og starte arbeidet med å innføre skolemåltid. Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2017 fremmet forslag og prioriterte midler til arbeidet med å innføre et skolemåltid, ved å foreslå midler til innføring av skolemåltid på ett klassetrinn fra høsten 2017. Dette medlem mener at for eksempel å innføre et gratis skolemåltid for hele åttende trinn på alle landets skoler ville vært en god start i kostholdssatsingen. Dessuten ville dette vært en ordning som ville bidra positivt til læringsmiljøet ved oppstart på ungdomsskolen. Dette medlem vil støtte forslagene fra Arbeiderpartiet og er opptatt av at lokale initiativ må være en forutsetning slik at dette ikke blir et tiltak som påtvinges skoler og kommuner fra stat og storting. Innføring av skolemåltid trenger etter dette medlems syn, ikke nødvendigvis være varm mat eller varm mat hver dag. Det kan det være opp til den lokale skoleeier, rektor, elever og FAU å vurdere. Det må legges vekt på muligheten for lokale tilpassninger. Dette medlem vil understreke at uavhengig av en satsing på skolemåltid vil Senterpartiet arbeide for å gjeninnføre ordningen med gratis frukt og grønt i skolen.

Uttalelse fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt kirke-, utdannings- og forskningskomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget av 24. november 2016.

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har i brev av 14. februar 2017 opplyst at den ikke har merknader til helse- og omsorgskomiteens utkast til innstilling til Dokument 8:18 S (2016–2017).

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan man gradvis kan innføre tilbud om et enkelt skolemåltid for alle alderstrinn, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og begrunnet som et folkehelseiltak. Det må pekes på ulike alternativer for finansiering, organisering og innretning av skolemåltidet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen igangsette et prosjekt med 50 kommuner som selv ønsker å prøve ut ulike former for skolemåltid, fortrinnsvis organisert som et samarbeid mellom stat og kommune.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen vurdere å innføre et fullfinansiert skolemåltid i ett klassetrinn i ungdomsskolen ved skolestart 2018.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak

Dokument 8:18 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Freddy de Ruiten og Tove Karoline Knutsen om gradvis innføring av tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert og begrunnet som et folkehelseiltak – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 16. februar 2017

Kari Kjønås Kjos

leder

Kjersti Toppe

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråd Bent Høie til helse- og omsorgskomiteen, datert 20. desember 2016****Dokument 8:18 S 2016-2017 – Representantforslag om gradvis innføring av tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert og begrunnet som et folkehelseiltak**

Jeg viser til brev av 29. november april d.å. fra Stortingets helse- og omsorgskomite, hvor det bes om min uttalelse til Dokument 8:18 S (2016-2017) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Kjerkol, Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Freddy de Ruiten og Tove Karoline Knutsen om gradvis innføring av tilbud om et enkelt skolemåltid, finansiert og begrunnet som et folkehelseiltak Representantforslaget lyder som følger:

1. *Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan man gradvis kan innføre tilbud om et enkelt skolemåltid for alle alderstrinn, finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett og begrunnet som et folkehelseiltak. Det må pekes på ulike alternativer for finansiering, organisering og innretning av skolemåltidet.*
2. *Stortinget ber regjeringen igangsette et prøveprosjekt med 50 kommuner som selv ønsker å prøve ut ulike former for skolemåltid, fortrinnsvis organisert som et spleiselag mellom stat og kommune.*

Det er bred enighet om at mat og måltider i skolen har stor betydning for elevenes kosthold og matvaner, og dermed for elevenes helse og trivsel. Velorganiserte måltider og gode måltidsopplevelser betyr mye for trivsel og kan bidra til et godt læringsmiljø. Skoleeier og skolen bør derfor legge til rette for gode rammer rundt skolemåltidet i tråd med Helsedirektoratets nasjonale faglige retningslinje for skolemåltidet. Retningslinjen ble revidert og lansert høsten 2015, er tilpasset de ulike alderstrinn og gir praktiske råd til skolene. Det legges særlig vekt på den sosiale betydningen skolemåltidet har, og at det må gis tilstrekkelig tid til å spise. Retningslinjen bygger på at elevene har med seg matpakke, og at skolene har ordninger som sikrer tilgang til melk og frukt. Videre anbefales det at skolene har ordninger som tilbyr mat til elever som ikke har med mat selv. Helsedirektoratet har i samarbeid med Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet arrangert en rekke regionale konferanser om den nye retningslinjen for skolemåltidet for å gjøre retningslinjen kjent. Abonnementsordningen Skolefrukt er et tilbud til alle grunnskoler og driftes av Opplysningskontoret for frukt og grønt gjennom bevilgninger over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Hver frukt subsidieres med kr

1,50. Noen kommuner velger å benytte skolefruktordningen til å tilby elevene gratis frukt og høsten 2016 får 17000 elever gratis frukt på denne måten

Representantene viser til data fra Ipsos MMI fra 2013 om at ca 10 pst av barn mellom 8 og 11 år ikke har med seg mat på skolen. Helsedirektoratets kartlegging av måltider i skolen i 2013 viste at majoriteten av elevene på 1.-4. trinn (98 %) og 5.-7. trinn (95 %) hadde med matpakke på undersøkelsesdagen, mens blant elevene på 8.-10. trinn hadde 71 % medbrakt matpakke. Kartleggingen viste videre at 80 % av landets ungdomsskoler og nesten halvparten av kombinerte skoler har kantine eller matbod og at rundt 15 % av ungdomsskolene og 8 % av de kombinerte skolene hadde tilbud om frokostservering.

Mange kommuner har som skoleeiere sett betydningen av å legge til rette for gode rammer rundt skolemåltidet i samråd med foreldre, elever og eventuelt andre samarbeidsaktører. Folkehelsemeldingen Meld St 19 (2014-2015) Mestring og muligheter tydeliggjør betydningen av skolemåltidet for helse, trivsel og læring, skolenes ansvar og sentrale myndigheters ansvar for å støtte opp om skoleeier og skolene på dette området. Dette er også i tråd med Folkehelseloven.

Med bakgrunn i at det ser ut til å skje en endring i overgang barneskole til ungdomsskole har det i 2016 vært gjort en innsats gjennom alternativ bruk av skolefruktmidler som varslet i folkehelsemeldingen for å stimulere særlig ungdomsskolene til gode matordninger. Det er utviklet et kursopplegg i samarbeid med opplysningskontorene i landbruket og Norges sjømatråd som skal inspirere de som jobber i og med kantine eller matbod i ungdomsskolen til å lage mer fristende og sunn mat til elevene. Helhetsperspektiv i måltider skal ivaretas, og særlig fremheves den viktige rollen kantineansatte har i det sosiale arbeidet på skolen. Det er også samarbeidet om kommunikasjonstiltak blant annet gjennom sosiale medier for å nå elever, skoler og foreldre om betydningen av og tips til sunn skolemat. Konkurransen NM i skolelunsj som arrangeres i høst viser at det er mye kreativitet og engasjement ute blant elevene. Det er i 2016 også gitt tilskudd til 24 kommuner/skoleeiere til lokalt samarbeid om organisering av matordninger i skolen.

Trøndelag Forskning og Utvikling gjennomførte i 2013 et prosjekt med støtte fra Gjensidigstiftelsen og fylkesmannen i Nord-Trøndelag om utprøving av ulike modeller for måltider i skolen, der det er utgitt

egen rapport. Kommuner som ser behov for å etablere egne matordninger finner med bakgrunn i andres erfaringer og egne initiativ fram til ordninger og finansieringsmåter som er lokalt tilpasset.

Det betyr i praksis at det er mange kommuner som allerede er i gang med enten å prøve ut eller har etablert ulike former for skolemåltid. Det er derfor ikke trolig at forslag 2 i representantforslaget vil kunne gi staten eller kommunene ny kunnskap. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet har allerede som oppgave å innhente kunnskap og erfaringer fra kommuner som har etablert ulike former for skolemåltid og gjøre disse erfaringene tilgjengelige for andre kommuner.

Representantene påpeker særlig utfordringene med hensyn til sosial ulikhet. Jeg er enig i at det å legge til rette for gode måltid i løpe av skoledagen er viktig. Staten bidrar ovenfor kommunene på en rekke områder allerede i dag for at kommunene som skoleeier skal kunne gjøre det på en god måte. Representantforslagets forslag 1 handler om staten skal ta et direkte ansvar for å delfinansiere et måltid i løpet av skoledagen. I vurderingen av hvilke tiltak det er nødvendig at staten bidrar med midler til for å utjevne sosiale helseforskjeller er jeg tvilende til at dette er det mest effektfulle virkemiddelet. Det er et område der den enkelte kommune har store muligheter allerede til å gjennomføre anbefalte tiltak og legge til rette for gode måltid gjennom skoledagen.

Regjeringen vil prioritere tidlig innsats i skolen, økt kompetanse hos lærerne og økt gjennomføringsgrad i skolen. Utdanning og arbeid har stor betydning for å utjevne sosial ulikhet i helse. Der må staten bruke sterke økonomiske virkemidler for å oppnå resultater i skolen. Samtidig kan vi bidra med mange ulike virkemidler for å også bedre elevenes kosthold og matvaner slik jeg har beskrevet.

Ny handlingsplan om kosthold legges fram i mars 2017 og understreker at gode kostvaner dannes tidlig og at tiltak må ta høyde for det. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har et ansvar for å formidle kostråd til foreldre, barn og unge, og som kjent er denne tjenesten styrket de senere år. Utkast til ny rammeplan for barnehager som nå er på høring legger vekt på måltidet i større grad enn før.

For å møte utfordringene representantene påpeker om overvekt og fedme, er det behov for tiltak på mange områder, herunder tilrettelegging for og stimulering til økt fysisk aktivitet og å gjøre sunne matvalg enkle.

På kostholdsområdet har jeg særlig vært opptatt av at matvarebransjen tar samfunnsansvar og tilbyr mat med mindre salt, sukker og fett, og fremmer sunne produkter. Det vil være strukturelle ordninger som når alle og også vil kunne bidra til å redusere sosiale forskjeller i kosthold.

Når det gjelder fysisk aktivitet vil regjeringen legge til rette for at skolene sikrer daglig fysisk aktivitet for elevene. Mange skoler lykkes godt – særlig på barne- og mellomtrinnet. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet har i oppdrag å samle og systematisere erfaringer og gode eksempler slik at de kommer elever i hele landet til nytte.

Hovedutfordringen er imidlertid ungdomstrinnet – og dette gjelder både behovet for mer fysisk aktivitet og behovet for mer kunnskap om hvordan vi kan få det til. Derfor gjennomføres fra skoleåret 2016-2017 forsøk med utprøving og evaluering av modeller for med ekstra tid til fysisk aktivitet og kroppsoving på ungdomstrinnet, med en randomisert kontrollert studie fra skoleåret 2017-2018. Vi vil ha svar på hvordan vi best mulig treffer denne elevgruppen og hvordan virkningen av økt fysisk aktivitet er på elevenes fysiske og psykiske helse, på læringsmiljø og læring. Denne regjeringen opptatt av å skape et mer solid kunnskapsgrunnlag for framtidig arbeid med fysisk aktivitet i skolen.

